

Asplenium septentrionale (L.) Hoffm. (Noordse streepvaren) gevonden in Rotterdam

Remko Andeweg *, Floris Brekelmans ** & Bart de Knegt***

* Gemeentewerken Rotterdam, Postbus 6633, 3002 AP Rotterdam;
e-mail: R.Andeweg-bsr@nmr.nl

** Bureau Stadsnatuur Rotterdam, Postbus 23452 3001KL Rotterdam;
e-mail: F.Brekelmans-bsr@nmr.nl

*** Student biologie aan de V.U., e-mail: BartdeKnegt@yahoo.nl

Asplenium septentrionale (L.) Hoffm. (Forked Spleenwort) recorded in Rotterdam

Ten years after the first spontaneous occurrence in the Netherlands, *Asplenium septentrionale* was discovered on a canalside wall in Rotterdam.

Op 31 augustus 2000 werd tijdens een gezamenlijke muurplanten-inventarisatie in Rotterdam door de tweede auteur van dit artikel een exemplaar aangetroffen van Noordse streepvaren (*Asplenium septentrionale*). Na enig ongeloof over de vondst van zo'n bijzondere soort tijdens de eerste meters van onze excursie, op een verder oninteressante muur, werd al snel duidelijk dat het hier toch onmiskenbaar om deze soort ging. Navraag bij FLORON leerde vervolgens dat het hier de tweede wilde vondst in Nederland betrof.

Verspreiding

De soort komt voor in Europa, tot in het uiterste noorden van Scandinavië; verder oostwaarts via Klein-Azië tot in de Himalaya en in Noord-Amerika in de Rocky Mountains. In de ons omringende gebieden, Engeland, België en Noord-Duitsland geldt hij als zeer zeldzaam.^{1 2 3} Figuur 1 geeft de verspreiding weer van de soort op het noordelijk halfrond.⁴

In Nederland is Noordse streepvaren tot nu toe tweemaal eerder gevonden: in 1986 als adventief bij Maastricht op een lading uit België aangevoerd steengruis en in 1990 op een sluismuur in Zwolle. Deze laatste vondst wordt beschouwd als het eerste 'natuurlijke' voorkomen in Nederland.⁵

De zomergroene Noordse streepvaren geldt als bij uitstek kalkmijdend en wordt vaak vermeld als plant met een voorkeur voor zonnige of lichte standplaatsen.⁶ In Groot-Brittanië wordt de soort aangetroffen in de spleten en kloven in steile rotswanden van silikaatgesteente.⁷ Ook in Duitsland wordt de soort voornamelijk aangetroffen op zeer zonnige, droge standplaatsen met een zuur en stikstofarm substraat.⁸

De Rotterdamse vondst is gedaan op een kademuur in het centrum van de stad (uurhok 37-37), in een omgeving die verder niet uitblinkt door een rijke muurflora. Op de hele muur, met een lengte van ongeveer 300 m, werd verder slechts één groepje Steenbreekvaren (*Asplenium trichomanes*) als vertegenwoordiger van typische muurflora aangetroffen. Hoewel Noordse streepvaren van nature een weinig spectaculair uiterlijk heeft kunnen wij hier toch spreken van een fraai ontwikkeld exemplaar met meer dan 20 bladen. Mogelijk is de plant al enkele jaren oud. In

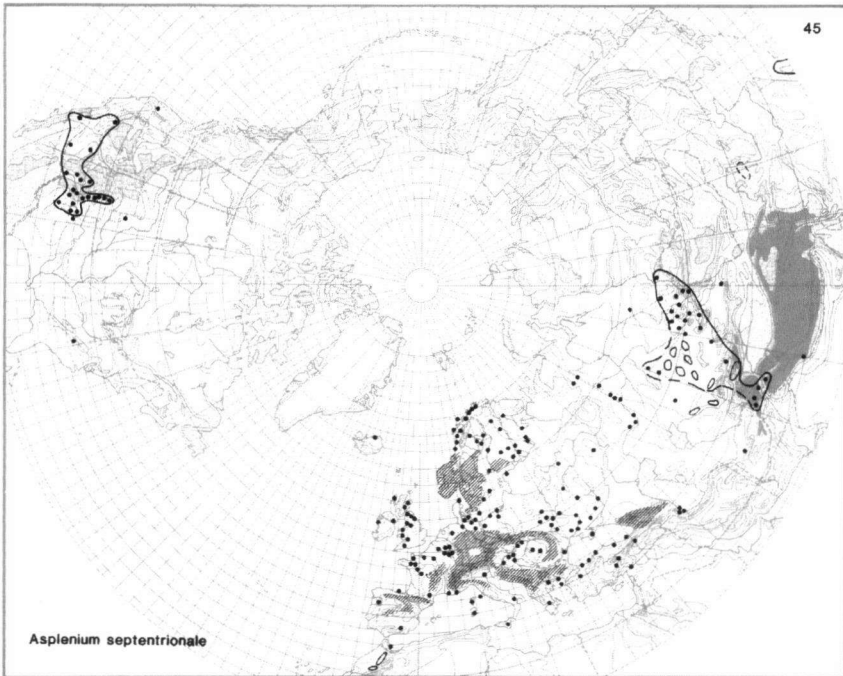

Fig. 1. De verspreiding van *Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm. op het noordelijk halfrond. Uit: E. Hultén & M. Fries, 1986. Atlas of North European Vascular Plants 1: 23, kaart 45. Königstein.

september 1991 en september 1996 is de betreffende muur door de eerste auteur reeds op muurplanten onderzocht. Bij die bezoeken zijn in het hele muurvak geen muurplanten aangetroffen.

De bakstenen kademuren in het gebied waarin de vindplaats ligt, zijn gebouwd in de periode 1906/1907 en in de jaren 1946/1947 vernieuwd.⁹ De plant groeit hier, zoals bij kademuren vaker voorkomt, in de eerste halve meter onder het straatniveau. De groeiplaats is in dit geval gesitueerd in de hoek van een zogenoemde inkassing, een nis in de muur, waarin een stalen trap is bevestigd. De plant wortelt in een grove, zandige specie. Rond de plant is sprake van een flinke ophoping van zand en humus. De muur heeft een noordwestelijke expositie en ligt als gevolg van hoge bebouwing aan de overzijde van de straat permanent in de schaduw.

In de onmiddellijke omgeving van de plant was de muur voor ongeveer 10% bedekt met een vegetatie van Gewoon langbaardgras (*Vulpia myuros*), een jong exemplaar Bijvoet (*Artemisia vulgaris*), Muurmos (*Tortula muralis*) en Gedraaid knikmos (*Bryum capillare*).¹⁰

Het is opvallend dat beide natuurlijke groeiplaatsen in Nederland muren met een noord-expositie betreffen. Hoewel twee vondsten natuurlijk een veel te beperkt aantal is om er een betrouwbare conclusie aan te verbinden, is dit opvallend in tegenspraak met de in de literatuur vermelde voorkeur voor een lichte of zonnige standplaats.

Fig. 2. *Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm. op de vindplaats in Rotterdam. Foto: R. Andeweg.

De vondst in Zwolle in 1990 was voor de vinders aanleiding zich af te vragen of de soort niet over het hoofd werd gezien.⁵ Dat blijft uiteraard mogelijk. Het plantje is door zijn onopvallende uiterlijk gemakkelijk te missen, zeker wanneer niet actief naar de soort wordt gezocht of wanneer gefocust wordt op de bekende varenstructuur van de meeste muurvarens. Ondanks het – met tekening – opnemen van de soort in de 21^e druk van de Heukels' Flora heeft het toch 10 jaar geduurd voordat een nieuwe vindplaats van de soort is ontdekt. Het lijkt er daarom sterk op dat wij ons in Nederland voorlopig nog moeten aansluiten bij wat James Britten aan het einde van de 19^e eeuw, na een bespiegeling over het miezige uiterlijk van deze soort, schreef: “*It has however one qualification for admiration which must not be overlooked – that of rarity, [..]*”.¹¹

1. C.A.Stace, 1997. *New Flora of the British Isles*, ed. 2: 26. Cambridge.
2. J. Lambinon et al., 1998. *Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden*, 3^e druk: 25. Meise.
3. H. Haeupler & P. Schönfelder, 1989. *Atlas der Farn- und Blütenpflanzen der Bundesrepublik Deutschland*: 101. Stuttgart.
4. <http://linnaeus.nrm.se/flora/orm/polypodia/asple/asplsepv.jpg>
5. C. Knotters & P. Bremer, 1991. *Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm. in Zwolle: weer een nieuwe streepvaren voor Nederland. *Gorteria* 17: 135–137.
De illustratie uit dit artikel is op de voorkant van de kافت weergegeven.
6. H. Ellenberg c.s., 1992. *Zeigerwerte von Pflanzen in Mitteleuropa*. *Scripta Geobotanica* 18: 85. Göttingen.

7. A.E. Brown, A.J. Burn, J.J. Hopkins & S.F. Way (eds.), 1997. The Habitats Directive: selection of Special Areas of Conservation in the UK. JNCC Report No. 270. Peterborough. (<http://www.jncc.gov.uk/habitata/jncc270/>)
8. <http://www.schulnetz.net/beverungen/gymnasium/farne/t01.htm>
9. Bron: Gemeentewerken Rotterdam.
10. Mossen gedetermineerd door K. v. Dort.
11. J. Britten, 1879. European Ferns: 113–114. Londen.